



**ALAPJOGOKÉRT  
KÖZPONT**

**A NYÍLT TÁRSADALOM IDEOLÓGIÁJA TUDOMÁNYOS KÖNTÖSBEN  
AZ EURÓPAI KUTATÁSI TANÁCS TÁMOGATÁSI GYAKORLATA**

**2020. október 21.**

A Horizon 2020 európai uniós kutatási keretprogram zászlóshajójának tekinthető Európai Kutatási Tanács (a továbbiakban: EKT; European Research Council) működteti az úgynevezett felfedező kutatásokat támogató uniós pályázati rendszert. Az EKT által koordinált pályázati struktúra nem határoz meg előre kutatási prioritásokat, hanem szabad témaválasztásra épülő finanszírozási rendszerben működik: a támogatható kutatások a tudomány bármely területéről érkehetnek. A támogatás egyetlen kritériuma, hogy színvonalas, tudományos igényű kutatások valósuljanak meg, amelyek akár új iparágak, piacok létrejöttéhez hozzájáruló tudományos-technikai újítással bírnak.

A „pártatlan szakmaiságot” némiképp árnyalja, hogy az EKT-n belül külön nemi esélyegyenlőségi munkacsoport működik, melynek feladata, hogy a kutatócsoportokban és a döntéshozatalban közreműködő testületek tekintetében is megvalósítsa a nemek közötti egyensúlyt, valamint, hogy a tudományos és innovációs projekteknél teret engedjen a nemekkel kapcsolatos tartalmaknak. A munkacsoport 2014-2020-as időszakra vonatkozó esélyegyenlőségi terve<sup>1</sup> szerint annak feladata többek között a nemi elfogultságot tükröző elemek azonosítása és kiszűrése, valamint a nemi tudatosság beágyazása az EKT valamennyi folyamatába. A kvóták és politikai szempontok bevezetése - a hivatalosan kizárólag szakmai alapon történő működésbe -, önmagában is ellentmondásos, hiszen az effajta folyamatok a tudományos szabadság ellen hatnak.

Noha az EKT által támogatott projektek túlnyomó többsége valóban magas színvonalú természet- és társadalomtudományi kutatás, azonban akad közöttük jó pár olyan kutatási projekt, melyek témája megegyezik a nyílt társadalom ideológiájának alappilléreivel (gender, migráció, jogállamiság, iszlám-barátság, stb.). Ezen, az európai adófizetők pénzéből megvalósuló projektek esetében nem csak az a kérdés merül fel, hogy hogyan illeszkednek az EKT fentebb ismertetett célkitűzéseire, de az is magyarázatot igényel, hogy a bennük található politikai-ideológiai állásfoglalások hogyan férnek össze az objektív tudományos kutatás sajátosságaival.

Külön említést érdemelnek az EKT keretei között finanszírozott migrációs tematikájú kutatások, melyek ugyancsak egyértelmű politikai állásfoglalásokat tartalmaznak: az Európába irányuló migrációt egységesen pozitív folyamatként kezelik.

Az EKT által finanszírozott ellentmondásos projektek között azonban nem csak a nemi sztereotípiákkal és migrációval kapcsolatos kutatásokat kell megemlíteni, hiszen olyan művészeti tárgyú vizsgálódások is támogatásokat kaptak, amelyek esetében joggal merül fel a

<sup>1</sup> [https://erc.europa.eu/sites/default/files/content/pages/pdf/ERC\\_ScC\\_Gender\\_Equality\\_Plan\\_2014-2020.pdf](https://erc.europa.eu/sites/default/files/content/pages/pdf/ERC_ScC_Gender_Equality_Plan_2014-2020.pdf)

kérdés, hogy azok miként illeszkednek a kiválasztási feltételek alapkritériumába: „színvonalas, tudományos igényű kutatások, amelyek akár új iparágak, piacok létrejöttéhez hozzájáruló tudományos-technikai újítással bírnak.”

A fentiek fényében egyáltalán nem meglepő, hogy a 34 magyarországi támogatott projektből hét megvalósítása köthető a CEU-hoz, de az sem, hogy EKT-s finanszírozásban részesült az a Politikatörténeti Intézet is, amely az elmúlt években aktívan kivette részét a hazai ellenzéki politizálásból.

Végig kísérve a támogatott projektek kutatóinak a szakmai pályafutását, láthatjuk, hogy többen közülük elköteleződtek a migráció, a gender és az iszlám kutatása és népszerűsítése iránt. Ezek a területek a politikai konfliktusok fő forrásainak tekinthetők, így alkalmasak az Unió, mint közösség megosztására. Látványos továbbá, hogy a fentiekben tárgyalt kérdéses hasznosságú kutatások nagy részében angolszász egyetemek/kutatók vesznek részt. Joggal merülhet fel a kérdés, hogy vajon miért finanszírozzák az európai polgárok pénzéből brit vagy amerikai, forrásgazdag egyetemek ideológiailag motivált kutatásait. Ne feledjük azt sem, hogy az EKT-t irányító Tudományos Tanács tagjait az Európai Bizottság nevezi ki, így az említett tényezők arra engednek minket következtetni, hogy a Bizottság az egyes projektek kutatóin keresztül próbál politikai nyomást gyakorolni, politikai véleményt alkotni a tudomány köntösébe bújva.

Az alábbiakban röviden bemutatunk néhány, az EKT támogatásával megvalósuló, a nyílt társadalom ideológiai céljait támogató projektet:

### What does it mean to be heterosexual?

A Goldsmith's College keretei között megvalósult, 746.048 euró támogatásban részesített projekt olyan hűsbavágó kérdésekre keresi a választ, mint „*Mit jelent heteroszexuálisnak lenni?*” vagy „*Honnan tudod, hogy heteroszexuális vagy?*” A kutatás szerint a heteroszexualitásról alkotott jelenlegi felfogásunk károsan hathat az önképünkre, valamint a transznemű és a homoszexuális személyekhez fűződő viszonyunkra. A kutatás – saját állítása szerint – jelentősen hozzájárul a szexuális orientáció, valamint a melegekkel és transzneműekkel kapcsolatos előítéletek egyes okainak megértéséhez és azok leküzdéséhez. A projekt vezető kutatója a jamaicai származású **Keon West**, akinek kutatási területébe tartozik a gender, a szexuális orientáció és az előítéletek kérdése. West korábban olyan kérdések tudományos vizsgálatában jeleskedett, hogy vajon az előítéletek érvényesülnek-e a brit fehér polgárok alkalmi szexuális partnerválasztási gyakorlatában,<sup>2</sup> de a nyitottság, az intelligencia és az autoriter jobboldali beállítottság összefüggéseit is vizsgálta.<sup>3</sup> Idén júniusban jelent meg legújabb cikke, amelyben a közösségi meztelenkedésnek<sup>4</sup> az egészséges testkép kialakulásában játszott szerepét taglalja.

### Sexual Orientation and Gender Identity Claims of Asylum: A European human rights challenge

A University of Sussex vezetésével megvalósult kutatást 1.000.565 euró támogatásban részesítette az EKT. Saját meghatározása alapján, a projekt képet ad az Európában szexuális irányultság vagy nemi identitás alapján, nemzetközi védelmet igénylő menedékkérők státuszáról és jogi tapasztalatairól, és meghatározza, hogy az európai menekültügyi rendszerek hogyan kezelhetik igazságosabban az ilyen személyek menedékjog iránti kérelmeit. A projekt vezető kutatója **Nano Ferreira**, akinek kutatási területei közé tartozik az, hogy az Európai Unió joga és politikája elég humánus-e; ezzel összefüggésben pedig a „*The human face of the European Union: Are EU law and policy human enough?*” című, 2016-ban kiadott könyv egyik szerkesztője volt.

<sup>2</sup>West (2019): [Interethnic Bias in Willingness to Engage in Casual Sex Versus Committed Relationships](#)

<sup>3</sup> West (2018): [Openness and Intellect differentially predict Right-Wing Authoritarianism](#)

<sup>4</sup> West (2020): [I Feel Better Naked: Communal Naked Activity Increases Body Appreciation by Reducing Social Physique Anxiety](#)

### **Women travelling to seek abortion care in Europe: the impact of barriers to legal abortion on women living in countries with ostensibly liberal abortion laws**

Az Universitat De Barcelona kutatása 1.496.753 euró támogatásban részesült. A kutatás összefoglalója szerint számos olyan európai ország van, ahol a nők a terhesség első trimeszterén túl az abortusz törvényi korlátozásaival, valamint a törvényes abortusz egyéb akadályaival szembesülnek. Gyakori eset, hogy az orvosok a lelkiismereti okokra hivatkozva tagadják meg a beavatkozást, és ez megnehezítheti vagy lehetetlenné teszi a biztonságos abortusz elérését, különösen a vidéki területeken és az alacsony jövedelmű nők számára, akik így arra kényszerülnek, hogy külföldön vegyék igénybe a szolgáltatást. A kutatás ezen problémakör megoldására irányul. A projekt vezető kutatója **Silvia De Zordo**, akinek fő kutatási területei közé tartozik a gender és a társadalmi egyenlőtlenségek, a reprodukciós egészség, valamint az abortusz kérdése.

### **Global Citizenship Law: International Migration and Constitutional Identity**

A European University Institute projektje 1.499.588 euróba került az uniós állampolgároknak. A kutatás a nemzetközi jog részeként egy új jogterület, a „nemzetközi állampolgársági jog” bevezetéséről elmélkedik, amely a „nemzetiségi jogot” szabályozná. A kutatás arra az „időszerű” kérdésre keresi a választ, hogy a nemzetközi jog milyen módon tudja a nemzetállamokat honosítási követelményeik meghatározásában korlátozni. A projekt **Ljiv Orgad** nevéhez köthető, akinek kutatási területei között található az alkotmányos identitással és az állampolgársággal kapcsolatos kérdések, továbbá a globális migráció. Hamarosan megjelenő cikkében a nyugat „képmutatását” igyekszik bemutatni, olyan problémák mentén, mint az arc eltakarásának tilalma, illetve a kézfogás gyakorlata.<sup>5</sup>

### **Refugees are Migrants: Refugee Mobility, Recognition and Rights**

A University of Oxford berkein belül megvalósuló, 1.499.611 euróba kerülő projekt célja a menekültek védelmének újbóli értékelése a mobilitás és a migráció szemszögéből. A menekültjog három kulcsfontosságú aspektusát - a védelemhez való hozzáférést, a menekültstátusz meghatározását és a menekültjogokat - vizsgálja a menekültjogi szabályozás összefüggésében. **Cathryn Costello** a projekt vezető kutatója, akinek az Oxfordi Egyetem

<sup>5</sup> Ograd (2020): [Forced to be Free: The Limits of European Tolerance](#)

jogászprofesszoraként szakterülete a menedékjog, az uniós polgárság, harmadik országbeliek családjai és a menekültügyi őrizet.

### **Analysing South-South Humanitarian Responses to Displacement from Syria: Views from Lebanon, Jordan and Turkey**

A University College London 1.498.069 eurós projektjének tárgya a szíriai polgárháború nyomán kialakult humanitárius katasztrófával kapcsolatos vizsgálódás. A kutatás kiindulópontja, hogy a menekültek támogatásában, segélyezésében a legnagyobb szerepet az áldozatos munkát végző NGO-k vállalták. A projekt vezető kutatója **Elena Fiddian-Quasmijeh**, aki a migráció és a menekültügy elismert szakértője, számos tanulmány, könyvfejezet, valamint két önálló könyv szerzője is, amely utóbbiak közül kiemelendő a „ [\*The Ideal Refugees: Gender, Islam and the Sahrawi Politics of Survival\*](#)” című kötete. Jelenleg a University College London égisze alatt levő „*Migration Research Unit*” kutatóműhely egyik vezetője, valamint a „*Migration and Society*” folyóirat társszerkesztője.

### **The European Qur'an. Islamic Scripture in European Culture and Religion 1150-1850**

A Spanyol Nemzeti Kutatási Tanács projektje már csak kiemelkedő, 9.842.534 eurós támogatása miatt is említésre érdemes. A nagyívű kutatás a Koránnak az európai kulturális és vallási történelemben betöltött szerepét vizsgálja. A projekt **Mercedes García-Arenal** nevéhez köthető, aki 1990-től a Madridi Egyetem kutatóprofesszora. További érdekesség, hogy a 2013 és 2019 között futó, szintén az EKT által támogatott "*Conversion, Overlapping Religiosities, Polemics and Interaction: Early Modern Iberia and Beyond*" projekt vezető kutatója is volt.

### **Arabic Poetry in the Cairo Genizah**

A 1.456.246 euróból megvalósuló projekt célja, hogy a Kairó Geniza, zsidó manuskriptumban található arab és zsidó-arab költészeti alkotásokról létrehozson egy átfogó, a kutatók és a nyilvánosság számára is elérhető adatbázist. Külön érdekesség, hogy a kutatást a dublini székhelyű Trinity College vezette, melyet hagyományosan az Unió egyik legkonzervatívabb felsőoktatási intézményeként szokás elkönyvelni. A projekt vezető kutatója **Mohamed A.H. Ahmed**, aki a Cambridge-i Egyetemen végez kutatói tevékenységet. Fő kutatási területe az arab költészet és a héber-arab kétnyelvűség.

### **Art and Activism: Creativity and Performance as Subversive Forms of Political Expression in Super-Diverse Cities**

A Lausannei Egyetem 1.999.287 euróból megvalósuló projektje az elnyomó körülmények között megvalósuló politikai kifejezés új művészi formáinak feltárására irányul. A kutatás célja annak megértése, hogy a társadalmi szereplők milyen művészi szerepet töltenek be a társadalmi, gazdasági és politikai változások előmozdításában. A projekt vezető kutatója **Monika Salzbrunn**, aki szociológiából doktorált, disszertációjának a témája a szenegáli muszlimok Franciaországban és Németországban való vallási gyakorlata volt. Jelenleg az iszlám svájci városokban történő jelenlétét és megnyilvánulásának formáit kutatja.

### **Popular Sovereignty vs. the Rule of Law? Defining the Limits of Direct Democracy**

A Zürichi Egyetem 1.963.935 euróból megvalósuló kutatása olyan aktuális kérdésekre keresi a választ, mint például: „*Szabad hagyni, hogy a választópolgárok a nemzetközi jogot sértő bevándorlási korlátozások elfogadásáról szavazhassanak?*” vagy „*Javasolható-e egy olyan kérdés népszavazásra bocsátása, amelyről a választópolgárokat nem tájékoztatták megfelelően?*” A közvetlen demokratikus eszközök elterjedésével és az európai polgári kezdeményezés bevezetésével a népszuverenitás és a jogállamiság közötti kapcsolat meghatározóvá válik. A kutatás egyrészt azonosítja azokat a kérdéseket, amelyek a közvetlen demokrácia hatáskörén kívül esnek, másrészt javaslatot tesz olyan közös európai minimumszabályokra, amelyek az e keretek betartásának ellenőrzésére szolgáló intézményi és eljárási rendszereket megállapítják. A projekt vezető kutatója **Daniel Moekli**, akinek fő szakterülete az alkotmányjog és az emberi jogok, néhány éve pedig megjelent egy publikációja arról, hogy a népszavazások mennyire tekinthetők a többség „tirannusának” a kisebbségekkel szemben.<sup>6</sup>

### **Populism and Conspiracy Theory**

A Tübingeni Egyetem 1.998.375 eurós kutatása nem is igyekszik véka alá rejteni politikai beállítódását, hiszen azt vizsgálja, hogy a populistának tartott politikusok, politikai erők, mikor, hogyan, miért és milyen eredményességgel alkalmaznak összeesküvés-elméleteket. Ezen kérdések megválaszolása érdekében a vizsgálat fókuszában olyan országok állnak, ahol az ún. populista politikai formációk jelenleg sikeresek (USA, Brazília, Ausztria, Magyarország, Lengyelország, Olaszország). A kutatás **Michael Butter** nevéhez köthető, aki a Tübingeni

<sup>6</sup> A mű absztraktja: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/spsr.12317>

Egyetem amerikai irodalom és kulturális történelem professzora. A populizmus és az összeesküvés-elméletek jelentik Butter fő kutatási területét. Említésre érdemes, hogy a professzor alelnöki posztot tölt be a „*Comparative Analysis of conspiracy theories in Europe*” interdiszciplináris nemzetközi kutatóhálózatnál.